

вишеност визуелна раскош – висина зидина. Значај урбане структуре Цариграда није тиме умањен. Ријеч је о својеврсној божанској аури коју је будио Цариград у очима брдског човјека, искуствено одређеног другим кодовима. Ту визију није могао да уништи већ постојећи двоструки став о граду–држави и стјечишту вјерника и невјерника и тиме узрочника свих невоља града и његове околине. То је бунило духовне критерије ратника не-грађана. Расправа чији је циљ да проблематски издвоји живот Цариграда, његових житеља и околине тежа је од пуке дескрипције и нуди оригиналну интерпретацију свакодневице.

Надаље, пригодни текст посвећен Милошу Шобајићу, сликару, и без зазивања бога, казује да су сви судионици свог времена оно што морају бити, не само по свом нахођењу, него и као резултанта савремене друштвене и културне климе.

Занат историчара обавезује и на коментарисање данашњег тренутка који је прави и једини момнат човјековог живота, уз ограду да "историчар није пророк, али да ипак јесте, на основу упућености у прошлост, у стању да помогне разумевању садашњости и спремнијем сачекивању будућности". Иван Ђурић није склон, а није му ни циљ, да одговори на сва питања која му се намећу, нити да се понаша као господар свог времена, па тиме и визионар будућности. Чланак *Историјски поглед на будућност кризе у Југославији* виђење је које казује да се заборав прошлости свети садашњости и да значајни догађаји не падају на дно заборавља, већ испливају на површину стижући савременике свом својом тежином. Уношење логике и поретка у друштвени и духовни живот сваког народа Југославије резултује свијетлом визијом у којој је Југославија више него икад даља од своје пропасти. Историјски аргуменати наведени у прилог овој тези почивају на црквићевској конструкцији "ентогенезе" југословенских народа који током историјске еволуције стичу легитимитет и обликују ентитет на данашњем простору југословенске заједнице. Петрификација народних простора и њихових културних модела није дата и није коначно историјско исходиште. Без обзира на покушаје културне, социјалне и политичке хомогенизације, разлике између народа остају значајне и будућност треба да остави простор за носиоце формуле заједничког живота и међусобног уважавања. У тексту нема униформисаних и довршених теза, а тиме ни апсолутних истина. Поборници "једне истине" јавно су изведени на проверу – идолопоклоници "комунистичке цркве", јавни и прикривени.

Оптимизам Ивана Ђурића, "непостојећег историчара", грађен на "примарном песимизму" оставља могућност и другачијих промишљања и нуђења модела прошлости. Ауторско "иверје" у таквим околностима има озбиљније значење и једно је од покушаја овладавања историјским бескрајем.

Соња Мишковић

Иван Цвитковић, *Рјечник религијских појмова*. Властито издање, Сарајево, 1991.

Овдје је уистину требао огроман труд и велика ерудиција да се премости досадашњи недостатак обраде карактеристичних појмова из различитих религија: староегипатских, старогрчких, старогерманских, хиндуизма, будизма, ламаизма, шинтоизма, јеврејске религије, католицизма, православља, ислама, протестантских слѣдби, ромских вјеровања итд. Чак су у овај *Рјечник религијских појмова* уврштени и они из домена празновјерја, магије, не само због теоријских контроверзи о односу магије и религије, већ и због практичних потреба. Овим је послом, односно идејом, др Иван Цвитковић направио *Рјечник* који садржи карактеристичне религијске појмове из разних религија скупиљене на једном мјесту, насупрот раду његових прет-

ходника, као Олега Мандића, *Лексикон јуданизма и кришћанства*, Неркеза Смаилагића, *Лексикон ислама* и других, који су исто тако добро обавили своју замисао, али обрадивши у својим дјелима једну или двије религије.

Овај ће *Рјечник* бити итекако потребан у овом времену, када поново васкрсава или ускрсава интерес за религију. Он може, на свој начин, допринијети и стварање учевније и човјекољубивије атмосфере својим присуством у школама, на факултетима, у домовима. Поготво у нашој Херцег – Босни, религијски измијешаној још у дубини стољећа. Добро ће доћи и онима који вјерују, као и онима који су атеисти, у смислу његовања врхунскије толеранције.

Битно је напоменути да је аутор свјестан да *Рјечник религијских појмова* никада не може бити *цјеловит*. Ипак, оно што је урадио је заиста импонујуће. Дескрипција је дата с осјећајем мјере, стил му је читак, успио је избјећи тешке метафизичке слојеве. Зановијетао бих као хисторичар на већем броју података, али онда би се ово др Цвитковића дјело претворило у честу хисториографску монотонију.

Борис Нилевић

Зборник радова посвећен академику Енверу Реџићу

Зборник радова који је поводом 75. годишњице живота академика Енвера Реџића, објавила АНУБиХ у својим посебним изањима,¹ садржи 21 прилог и библиографију радова слављеника, при чему је првих пет посвећено научном профилу и доприносу академика Реџића нашој науци и култури, а затим је дата библиографија радова која обухвата 202 јединице.² У овом дијелу *Зборника* аутори су прегнантно назначили све битне аспекте дјеловања овог истакнутог интелектуалца – научног, културног и друштвено-политичког посленика – који је пет и по деценија све своје умне, физичке и моралне снаге ставио у службу људског прогреса. Највише је дао у области историјске науке, у којој је досегао европски научни углед.

Већи дио овог зборника сачињавају прилози сарадника и пријатеља академика Реџића, који представљају мозаик интересантних тема, првенствено за босанскохерцеговачку историјску науку, а и знатно шире, с тим што су већином рађени као научне синтезе.³ Од укупно 16 радова само 2 нису из историје.

1 *Зборник радова* поводом 75. годишњице живота академика Енвера Реџића. АНУБиХ, Посебна издања, књ. ХСЦ, Одјељење друштвених наука, књ. 25. Сарајево, 1990. 317 страница. Уредник, академик Петар Мандић.

2 Милорад Екмечић, *Научни профил Енвера Реџића*; Бесим Ибрахимпашаић, *Поводом 75 година живота и рада академика Енвера Реџића*; Слободан Нешовић, *Друштвено-политичко делање академика Енвера Реџића од 1935. године до данас*; Ибрахим Карабеговић, *Раднички покрет (1918–1941) у радовима академика Енвера Реџића*; Здравко Антонић, *О сарадњи Енвера Реџића и Родољуба Чолаковића. Библиографију радова Енвера Реџића урадио је Жељко Вујадиновић.*

3 Научне прилоге у *Зборнику радова* публиковало је 16 аутора: Милорад Екмечић, *Србија и бугарски национални покрет*; Ј. Ј. Гибијански, *Прилог истраживању узрока и карактера совјетско-југословенског сукоба 1948. године*; Иљас Хацибеговић, *Проблеми настанка и политичког организовања радничке класе у Босни и Херцеговини*; Horst Haselsteier - peg, *Од кризе до катастрофе (Снабдијевање животним намирницама у Аустро-Угарској за вријеме првог свјетског рата)*; Фикрета Јелић-Бутић, *Оснивање "Сельчког кола" 1936–1937*; Андрија Крешић, *Револуција и религија*; Душан Јуквач, *Совјетски Савез као морални*